

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในบรรดาสื่อการสอนที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนนั้น หนังสือการ์ตูนเป็นสื่อการสอนประเภทหนึ่งที่มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ซึ่งเกี่ยวกับสื่อที่เป็นหนังสือการ์ตูนนี้ นิพนธ์ ศุขปริดี (2518 : 49) ได้กล่าวว่า หนังสือการ์ตูนเป็นสื่อที่มีแนวโน้มว่าจะมีการนำไปใช้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น เพราะขณะนี้หนังสือการ์ตูนประกอบการเรียนการสอนกำลังเป็นที่นิยมมากในหมู่นักเรียนและในความเป็นจริงนั้น หนังสือการ์ตูนเป็นสื่อราคาถูก เป็นรูปแบบหนึ่งของหนังสืออ่านที่เป็นสากลซึ่งเด็กทุกคนจะต้องได้สัมผัสอย่างแน่นอนไม่ช้าก็เร็ว ไม่ว่าจะเป็นเด็กเก่งหรือเด็กอ่อน อยู่ในครอบครัวที่ร่ำรวยหรือยากจน เมื่อยามที่พวกเขาอ่านหนังสือการ์ตูนนั้นดูเหมือนว่าพวกเขาจะไม่สนใจต่อสิ่งใดเลย (Frank 1954:245-246) บางคนถึงกับล้มรับประทานอาหาร (Larrick 1964:93) เด็กที่อ่านหนังสือการ์ตูนนั้นเขาจะอ่านด้วยตัวของเขาเอง เพื่อความรู้ ความสนุก เพลิดเพลิน ไม่มีใครสั่งหรือกำหนดให้เขาอ่าน (Larrick 1964:81) และสิ่งที่สำคัญที่สุดอีกอย่างหนึ่งคือ การอ่านหนังสือการ์ตูนเป็นการนำไปสู่ความสนใจในการอ่านหนังสืออื่นๆ (เจือ สตะเวทิน 2510:216) และหนังสือการ์ตูนที่ตีจะช่วยในการอ่านของเด็ก (Schonell 1961:128)

ดังนั้น จึงมีการนำเอาหนังสือการ์ตูนมาใช้เป็นสื่อการสอนอีกชนิดหนึ่ง โดยทำเป็นหนังสือประกอบหลักสูตรในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้เพราะหนังสือการ์ตูนนั้นดูง่าย เข้าใจง่าย และเรียกร้องความสนใจของนักเรียนได้ดีกว่าหนังสือที่มีข้อความและตัวอักษรเพียงอย่างเดียว (ชม ภูมิภาค ม.ป.ป. : 134-144) ประสงค์ สุรัสวดี (2515:37-39) ได้ทำการทดลองเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ด้านความเข้าใจของนักเรียน จากการอ่านหนังสือบทเรียนที่มีแต่ตัวอักษร บทเรียนที่มีตัวอักษรประกอบภาพการ์ตูนและบทเรียนที่ผูกเป็นการ์ตูนเรื่องปรากฏว่านักเรียนที่อ่านบทเรียนที่ผูกเป็นการ์ตูนเรื่อง มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูงกว่าทั้งสองแบบ

ในสหรัฐอเมริกา ได้ทดลองเอาหนังสือการ์ตูนมาใช้ประกอบการสอนในวิชาต่าง ๆ จากการศึกษาค้นคว้าปรากฏผลว่า การใช้หนังสือการ์ตูนวิชาภาษาและวรรณคดีทำให้เด็กสนใจในเนื้อหาวิชาและการอ่านเพิ่มมากขึ้น (สมพงษ์ ศิริเจริญ และอื่น ๆ 2506 : 60, Kinder 1959 : 399) ได้มีการศึกษาเปรียบเทียบการสอนด้วยหนังสือการ์ตูนกับการสอนตามปกติ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้หนังสือการ์ตูนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยสอนตามปกติ (Sones 1944 : 238-239, สุรงค์รัตน์ ณ พัทลุง 2521 : ข, ประเสริฐ มาสุปรีดี 2525 : 31-32, ชวลี เชื้อทอง 2528 : 45-46, กรีชา วงศ์นาม 2526 : ก)

หนังสือการ์ตูน นอกจากจะมีภาพเป็นส่วนประกอบแล้ว เนื้อหาก็เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญเช่นกัน จากการสัมมนาเรื่อง การจัดทำหนังสือสำหรับเด็กของกรมสามัญศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ 2515 : 53) ได้กล่าวถึงเนื้อหาที่เหมาะสมในการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กว่ามีวิธีการเสนอเนื้อหาอยู่สามรูปแบบคือ

1. แบบบรรยาย (Narration) คือ แบบเสนอเรื่องราวติดต่อกันไป
2. แบบสนทนา (Dialogue) คือ แบบเสนอเรื่องราวโดยการสนทนาโต้ตอบ
3. แบบสนทนาร่วมกับบรรยาย (Narration and Dialogue) คือ การนำแบบบรรยายและแบบสนทนามาประยุกต์เข้าด้วยกัน

การเสนอเนื้อหาในแต่ละแบบนี้ ต่างมีข้อดีและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน การเสนอเนื้อหาแบบบรรยายทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพพจน์ที่ชัดเจน ผู้อ่านได้รับสาระสำคัญของเนื้อหาจากเรื่องที่อ่านอย่างละเอียดแจ่มแจ้ง (กรมวิชาการ 2510 : 140) การเสนอเนื้อหาแบบสนทนาแต่ละบท จะช่วยให้การสร้างภาพพจน์ของฉากเหตุการณ์ และอากัปกริยาของตัวละครทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตามเรื่อง อีกทั้งช่วยให้การดำเนินเรื่องเป็นไปด้วยความรวดเร็วสนุกสนาน (Callahan 1948 : 113) ส่วนการเสนอเนื้อหาแบบสนทนาร่วมกับบรรยายจากงานวิจัยของ ดำเนิน ยอดมิ่ง (2525 : 52) ได้ศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากหนังสือการ์ตูนที่มีวิธีเสนอเนื้อหาแตกต่างกัน โดยใช้เนื้อหาในกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต พบว่าหนังสือการ์ตูนที่เสนอเนื้อหาแบบผสมส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าทั้งแบบบรรยายและแบบสนทนา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรรถพงษ์ อันตะริกานนท์ (2528 : 26)

สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่นักการศึกษาไม่ควรมองข้ามก็คือ การนำลักษณะผู้เรียนซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญประการหนึ่งมาศึกษาด้วย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่า แบบการคิด

(Cognitive Styles) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลที่ใช้ในการจัดการรับรู้ และจัดประเภทนิมิต เมื่อบุคคลได้รับสิ่งเร้าจากสิ่งแวดล้อมภายนอก (Jerome Kagan, Howard A. Moss and Irving E. Sigel อ้างใน กมล ภูประเสริฐ 2513:3-6) จากความคิดเห็นของซีเกล (Sigel 1966: 706-715) ที่กล่าวว่า ก่อนที่เราจะให้การศึกษาแก่เด็ก เราต้องศึกษาถึงธรรมชาติของความต้องการและพื้นฐานของเด็กเสียก่อน เราจึงจะสามารถให้การศึกษาแก่เด็กได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นแบบการคิดของผู้เรียนน่าจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ในหนังสือการ์ตูนที่มีการเสนอเนื้อหาแบบต่าง ๆ กัน ซึ่งในเรื่องของแบบการคิดนี้ เดแกน และคณะ (Kagan and Others อ้างถึงใน กมล ภูประเสริฐ 2513 : 3-6) ได้ทำการศึกษาและพบว่า โดยทั่วไปบุคคลจะมีการคิดอยู่ 3 แบบใหญ่ ๆ คือ

1. การคิดแบบวิเคราะห์ (Analytical Style) คือ การคิดที่อาศัยข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสิ่งเร้าเป็นเกณฑ์ โดยการดูลักษณะความคล้ายทางด้านกายภาพของสิ่งเร้านั้น ในรูปของส่วนย่อยมากกว่าส่วนรวม

2. การคิดแบบจำแนกประเภท (Categorical Style) คือ การคิดที่พยายามจัดสิ่งเร้าออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามความรู้สึก หรือประสบการณ์ที่เคยได้รับ โดยไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสิ่งเร้านั้นแต่อย่างใด

3. การคิดแบบโยงความสัมพันธ์ (Relational Style) คือ การคิดที่พยายามเชื่อมโยงสิ่งเร้าให้สัมพันธ์กัน ในลักษณะที่มีหน้าที่และประโยชน์ใช้สอยร่วมกัน

แบบการคิดทั้ง 3 แบบนี้ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทย ทั้งนี้จะเห็นได้จากผลการวิจัยของ จาร์ส นองมาก (2513:1-97) ที่ได้ทำการศึกษาแบบการคิดมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการคิดแบบโยงความสัมพันธ์ และทางลบกับการคิดแบบวิเคราะห์ส่วนงานวิจัยของ นิพนธ์ คงเจริญ (2515:47) ที่ทำการศึกษาผลการสอน "แบบการคิดของนักเรียนในระดับอนุบาล พบว่าการคิดแบบวิเคราะห์สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการอ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการคิดแบบจำแนกประเภทและแบบโยงความสัมพันธ์ไม่ปรากฏว่ามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการอ่านอย่างเด่นชัด ส่วน ปรูม นิคมานนท์ (2514:1-112) พบว่าเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 7 ที่มีการคิดแบบจำแนกประเภทมีความสามารถทางการอ่านสูงกว่าเด็กที่ใช้การคิดแบบอื่น ดังนั้น ถ้ามีวิธีการเสนอเนื้อหาในแบบเรียนที่ดัดแปลงในรูปของหนังสือการ์ตูนให้เหมาะสมกับแบบการคิดของเด็ก ก็จะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในการ

วิจัยครั้งนี้เลือกวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาจัดทำเพราะวิชาภาษาไทยเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนวิชาอื่น ๆ และ คินเคอร์ (1959 : 68) ได้ทำการสำรวจการใช้การ์ตูนประกอบการสอนของครู พบว่าการ์ตูนมีประโยชน์มากที่สุดในวิชาภาษา นอกจากนี้ก็นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีอายุ 12 ปี ก็มีความสนใจอ่านหนังสือการ์ตูนประเภทต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก (ไพเราะ เรื่องศิริ 2524:60)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งถึงรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาในหนังสือการ์ตูนกับรูปแบบการคิดที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาในหนังสือการ์ตูนกับรูปแบบการคิดที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิพิสัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนที่มีรูปแบบการคิดต่างกัน เมื่อเรียนด้วยหนังสือการ์ตูนที่มีวิธีเสนอเนื้อหาแบบบรรยาย แบบสนทนา และแบบสนทนาพร้อมกับบรรยาย จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่เรียนจากหนังสือการ์ตูนที่มีวิธีเสนอเนื้อหาต่างกันจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน
3. นักเรียนที่มีแบบการคิดต่างกันเมื่อเรียนจากหนังสือการ์ตูนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน

ข้อตกลงเบื้องต้น

เนื้อหาในหนังสือการ์ตูนที่เสนอในรูปแบบต่าง ๆ กัน คือ แบบบรรยาย แบบสนทนา และแบบสนทนาพร้อมกับบรรยาย จะมีเนื้อหาสาระเท่ากัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. เนื้อหาทั้งสามรูปแบบของหนังสือการ์ตูนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เรื่องร่วมแรงร่วมใจ
2. รูปแบบการเสนอเนื้อหาในหนังสือการ์ตูนที่ใช้ศึกษามี 3 รูปแบบ คือ แบบบรรยาย แบบสนทนา และแบบสนทนาร่วมกับบรรยาย
3. แบบการคิด ในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะ แบบวิเคราะห์ แบบจำแนกประเภท แบบแบบโยงความสัมพันธ์ ซึ่งวัดโดยแบบทดสอบแบบการคิดของ กมล ภูประเสริฐ และคณะ
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิพิสัย จะวัดจากพฤติกรรมด้านความรู้ ความจำ และความเข้าใจ

คำจำกัดความของการวิจัย

1. แบบการคิด หมายถึง ลักษณะเฉพาะบุคคลที่ใช้ในการจัดการรับรู้ และจัดประเภทมโนคติเมื่อได้รับสิ่งเร้าจากสิ่งแวดล้อมภายนอก ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาแบบการคิด 3 แบบคือ
 - 1.1 แบบวิเคราะห์ หมายถึง แบบการคิดที่อาศัยข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสิ่งเร้า เป็นเกณฑ์ในการรับรู้
 - 1.2 แบบจำแนกประเภท หมายถึง แบบการคิดที่จัดสิ่งเร้าออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามความรู้สึกหรือประสบการณ์ที่เคยได้รับ
 - 1.3 แบบโยงความสัมพันธ์ หมายถึง แบบการคิดที่เชื่อมโยงสิ่งเร้าให้สัมพันธ์กันในลักษณะที่หน้าทีและประโยชน์ใช้สอยร่วมกัน
2. หนังสือการ์ตูน หมายถึง หนังสือที่มีการ์ตูนหลาย ๆ ภาพ ซึ่งได้มีการจัดลำดับเรื่องอย่างสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ไปเป็นเรื่องราวอย่างสมบูรณ์ ลักษณะของการ์ตูนเป็นภาพลายเส้นที่มีรายละเอียดพอสมควร (เนื้อเรื่องที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องร่วมแรงร่วมใจในกลุ่มวิชาทักษะภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)
3. รูปแบบการเสนอเนื้อหา หมายถึง วิธีการเสนอเรื่องราวต่อเนื่องตั้งแต่ต้นจนจบ
 - 3.1 แบบบรรยาย หมายถึง การ์ตูนเรื่องที่ผูกเนื้อเรื่องขึ้นเป็นเรื่องราวต่อเนื่อง

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มีภาพการ์ตูนประกอบเนื้อหาอย่างละเอียด มีข้อความ คำบรรยาย เพื่อดำเนินเรื่องหรือการสรุปเรื่อง

3.2 แบบสนทนา หมายถึง การ์ตูนเรื่องที่มีบทสนทนาของตัวละครในเรื่อง ได้ตอบกันตามเนื้อเรื่องที่ผู้เขียน ตัวละครอาจมีตั้งแต่สองตัวขึ้นไปหรือมากกว่า ตัวละครจะเป็นตัวดำเนินเรื่องติดต่อกันไป (เปลื้อง ณ นคร 2507:123)

3.3 แบบสนทวาร่วมกับบรรยาย หมายถึง การ์ตูนเรื่องที่น่าเอาลักษณะของการ์ตูนที่เสนอเนื้อหาแบบบรรยายและแบบสนทนาผสมเข้าด้วยกัน เพื่อให้การดำเนินเรื่องน่าสนใจ การขยายความและสรุปเรื่องที่กระชับอย่างต่อเนื่องกันไป

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนจากการตอบข้อทดสอบ วัดความรู้ ความจำ และ ความเข้าใจ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางในการใช้รูปแบบการเสนอเนื้อหาในหนังสือการ์ตูน ที่จะทำให้เกิดผลการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด
2. เพื่อจะได้นำข้อสรุปของการเสนอเนื้อหาในหนังสือการ์ตูน ไปใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะบุคคล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้สูงสุด
3. เพื่อเป็นแนวทางในการกระตุ้นให้ผู้สอนคำนึงถึงการใช้อสื่อให้เหมาะสมกับลักษณะบุคคลที่มีความแตกต่างกันในการรับรู้ข้อมูล สาระในการเรียนรู้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย